

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds2024:16)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

MUCF ser positivt på reformens syfte att ge främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra, men har farhågor rörande den komplicerade strukturen och de höga kostnaderna.

MUCFs bedömningar utgår från myndighetens förutsättningar att efterleva reformen. Detta gäller såväl det juridiska stödet som Myndighetens resurs- och kunskapsförutsättningar att möta reformen. Vidare fokus har lagts på hur regeringen omhändertagit de förslag och riskområden som myndigheten lyft i bland annat Delrapport Uppdrag att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303). Myndigheten har också utgått utifrån sin kunskap om civilsamhället kring hur skrivelsens förslag kommer att tas emot av de organisationer som förväntas ingå som utförare. Utifrån detta har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor följande synpunkter.

Inledning

I departementsskrivelsen föreslår regeringen kriterier för vilka fritidsaktiviteter och utförarorganisationer som ska kunna ingå i reformen fritidskortet. Myndigheten anser att departementsskrivelsens föreslagna kriterier är omfattande och riskerar att försvåra deltagandet för flertalet organisationer inom civilsamhället. Dessutom ställs höga krav på antal tillfällen barn och unga förväntas delta i aktiviteter. Detta blir också begränsande vilket myndigheten tidigare påtalat. Utöver detta stämmer inte den granskning som föreslås överens med hur myndigheten bedriver granskande verksamhet idag, vilket även det behöver förändras. Av detta följer uppenbara risker att utförare utesluts eller själva väljer bort deltagande i satsningen fritidskortet. MUCF ser att ungdomsorganisationer och lågröskelverksamhet har särskilt svårt att omfattas av dessa högt ställda krav, vilket särskilt påverkar de utsatta barn och unga som idag står långt ifrån en meningsfull fritid. Myndigheten ser en övergripande risk att reformen inte kommer att öka tillgången till en meningsfull fritid för fler unga. Detta med anledning av civilsamhällets möjlighet att

delta i reformen, ungas möjlighet att dra nytta av den samt myndighetens möjlighet att efterleva reformen.

Myndigheten rekommenderar att regeringen använder de kriterier som MUCF och Kulturrådet föreslagit i delrapporten (S2023/01303). Dessa kriterier inkluderar att alla typer av aktiviteter, såsom läger, ferie- och lovverksamhet, bör omfattas. Betoning läggs även på vikten av ett tillitsbaserat förhållningssätt gentemot de organisationer som genomför aktiviteterna, samt på behovet av mångfald bland aktörer och aktiviteter. Genom att täcka olika typer av kostnader och integrera fritidskortet i en större fritidsstruktur kan fler unga ges möjlighet att delta.

Föreslagen förordningstext behöver ändras

I departementsskrivelsen föreslår regeringen att MUCF ska bidra med information till andra myndigheter på en nivå som idag inte genomförs eller är möjlig enligt förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer.

Enligt departementsskrivelsen kapitel 1.6 Förslag till förordning om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn framgår av 7§ att en utövare ska registreras om den är en medlemsförening i en barn- och ungdomsorganisation som får statsbidrag enligt 10§ punkt 1–2 förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Av 9§p2 i den föreslagna förordningstexten framgår att utövaren ska ha bedrivit sådan verksamhet som beskrivs i 9§ i Sverige under en sammanhängande period om minst 5 år. Kravet på 5 år finns inte i förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer och MUCF efterfrågar därför inte information rörande denna tidsperiod och kan därav inte garantera att detta krav uppfylls. Vidare vill MUCF återigen lyfta att myndigheten främst granskar riksorganisationer och att endast ett urval av medlemsföreningar granskas i samband med ansökan. Det finns således inte någon garanti att en utövare som är en medlemsförening i en riksorganisation har granskats av MUCF trots att riksorganisationen beviljats bidrag. MUCF:s möjlighet att underrätta Försäkringskassan om att förutsättningarna i utförrregistret inte uppfylls (13 och 17§§) är därför mycket begränsade.

MUCF kan dock bidra till granskningarna som nämns i departementsskrivelsen genom att meddela Försäkringskassan när en riksorganisation nekats bidrag eller beslut om återkrav har vunnit laga kraft. Försäkringskassan kan då använda informationen för att genomöka registret efter eventuella medlemsorganisationer till riksorganisationen i fråga. MUCF föreslår därför att 13 § skrivs om för att betona att myndigheten endast ska underrätta Försäkringskassan när en riksorganisation nekats statsbidrag eller belagts med återkrav och detta vunnit laga kraft.

Vidare behöver kapitel 1.6 Förslag till förordning om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter lyftas. Regeringen framhåller i 7 § (s22) att medlemsföreningar i riksorganisationer som får statsbidrag från MUCF, enligt förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer, ska registreras i utförrregistret om de även följer kriterierna i 8 § och 9 §. Enligt 9 § punkt 8 får dock utövare som har förfallna

skulder till MUCF inte registreras. Eftersom förordning (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer inte riktar organisationsbidrag direkt till medlemsföreningar, finns det inga medlemsföreningar med förfallna skulder till MUCF. Detta innebär att skrivningen i författningsförslaget blir irrelevant och därför bör 9 § punkt 8 strykas.

Barn- och ungdomsorganisationer riskerar att exkluderas

Myndigheten ser en risk att barn och unga i den särskilt prioriterade målgruppen kan uppleva en hög tröskel för att ta del av denna folkhälsosatsning. Kravet på tio aktivitetstillfällen under sex månader riskerar att bli ett hinder, särskilt för de barn och unga som idag inte är aktiva inom idrott eller andra idéburna engagemang. Dessutom riskerar förslaget att exkludera organisationer som erbjuder lågtröskelverksamhet med färre än tio träffar under sex månader, eller bedriver avgiftsfri verksamhet. Detta drabbar särskilt föreningar som erbjuder kostnadsfria aktiviteter, vilka ofta är avgörande för att skapa en meningsfull fritid för barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll.

Behov av utvecklat resonemang rörande särskilt utsatta grupper av unga

De allra flesta unga är nöjda med sin fritid. Det finns dock grupper av unga som inte är det. Endast varannan ung person med funktionsnedsättning och varannan ung tjej med utländsk bakgrund känner sig nöjda med sin fritid. Ytterligare en grupp som i lägre utsträckning upplever sig ha goda möjligheter att ta del av fritidsaktiviteter är HBTQI ungdomar. Därutöver upplever unga på landsbygd att möjligheten till en meningsfull fritid är mer begränsad än andra ungdomar.

MUCF saknar ett resonemang kring i vilken utsträckning reformen kan komma de särskilt utsatta unga till godo. Aktiviteter och organisationer som riktar sig till dessa grupper verkar ibland under förutsättningar som ytterligare försvårar deras möjlighet att uppfylla reformens kriterier. Som exempel kan tas funktionsorganisationer som endast träffas under ett fåtal gånger per år, HBTQ mötesplatser där unga inte vill berätta för sina vårdnadshavare att de deltar eller unga på landsbygd som upplever sig begränsade av kollektivtrafiken för att ta sig till och från aktiviteter. Det kan även tänkas att verksamheter som försöker etablera sig i särskilt utsatta områden inte kommer att kunna ingå i reformen med anledning av de hårdare kraven på att ha bedrivit verksamhet under längre tid. Så som reformen idag är utformad ser MUCF att idrottsrörelsen har lättare att möta kriteriernas utformning medan ungdomsorganisationer som riktar sig till särskilt utsatta unga får det svårare.

MUCF anser också att användandet av tjänsten fritidskortet kan utgöra en tröskel. Detta kan handla om föräldrar som av olika anledningar väljer att inte använda kortet. Detta gäller särskilt föräldrar till de unga som lever i familjer eller områden med särskilda behov. Brukarperspektiv och användarvänlighet är därför viktigt att beakta för att alla unga ska nås av reformen.

Myndigheten föreslår att departementsskrivelsen bör kompletteras med en tydligare konsekvensanalys för att visa hur reformen påverkar ungdomsdrivna verksamheter och

unga ledare under 18 år, samt sätta hela reformen i relation till ett bredare perspektiv på ungas fritid.

Otydliga incitament för civilsamhället och risk för ökade kostnader

I departementsskrivelsen framgår det tydligt att civilsamhället har en central roll som utförare av fritidsaktiviteter, men civilsamhällets incitament att delta i reformen är på vissa punkter oklara. Flera organisationer inom civilsamhället har uttryckt oro över att behöva ingå i register, hantera ökade administrativa kostnader och möta tekniska krav för betallösningar. Dessutom finns en osäkerhet kring huruvida de ökade kostnaderna till följd av reformen kommer att kompenseras genom ökade intäkter.

MUCF bedömer att införandet av fritidskortet kan påverka civilsamhällets utveckling, exempelvis genom att gratis verksamheter börjar ta betalt eller att priserna höjs eftersom staten subventionerar vissa aktiviteter. Därför bedömer myndigheten att det är av särskild vikt att nogsamt följa utvecklingen av hur fritidskortet mottas av det civila samhällets organisationer, att reformen verkligen når sitt syfte att engagera de särskilt utpekade målgrupperna och att förutsättningar finns för en myndighet att löpande följa upp och utvärdera fritidskortets effekter på folkhälsa för barn och unga.

Avslutande reflektion

Myndigheten ser positivt på reformens syfte att stärka barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Myndigheten välkomnar även förslaget att det civila samhällets organisationer ska vara centrala utförare inom reformen. MUCF ser dock brister gällande kontroll- och uppföljning vilka behöver hanteras för att säkerställa att bidraget betalas ut till rätt utövare.

I linje med detta anser myndigheten att det finns starka skäl att inkludera fler aktiviteter och att tydligare prioritera lågröskelverksamhet. Vidare bör detaljerna kring kontroll och uppföljning förtydligas, och reformen som helhet bör kopplas till ett bredare arbete för att säkerställa alla ungas rätt till en meningsfull fritid.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Utvecklingsledare Andreas Björk har varit föredragande. Remissamordnare Kenneth Condrup har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet. Handläggare Jenny Borgarp, verksamhetsjurist Eva Bergdahl, Avdelningschef Stefan Holmgren har deltagit i beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
Generaldirektör

Andreas Björk
Utvecklingsledare